

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของครูกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31

Relationship between Teacher Leadership and Students' Desirable Characteristics under the Office of Secondary Educational Service Area 31

กิตติพัฒน์ คำแพง ¹⁾ และ ประยุทธ์ ชูสอน ²⁾

Kittipat Campaeng ¹⁾ and Prayuth Chusorn ²⁾

¹⁾ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Department of Educational Administration, Faculty of Educational, Khon Kaen University

²⁾ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Department of Educational Administration, Faculty of Educational, Khon Kaen University

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 31 2) เพื่อศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนตามการรับรู้ของครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของครู กับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 364 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า ที่มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.98 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัย พบว่า

1. ภาวะผู้นำของครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 31 โดยภาพรวมอยู่ในระดับ “มาก” และเมื่อพิจารณารายองค์ประกอบทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับ “มาก” โดยเรียงลำดับจาก สูงไปต่ำ ดังนี้ การเป็นแบบอย่างทางการสอน การพัฒนาตนเองและเพื่อนครู การมีส่วนร่วมในการพัฒนา และการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง

2. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนตามการรับรู้ของครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 โดยภาพรวมอยู่ในระดับ “มาก” และเมื่อพิจารณารายองค์ประกอบทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับ “มาก” โดยเรียงลำดับจากสูงไปต่ำ ดังนี้ การมีความสุข การเป็นคนดี และการเป็นคนเก่ง

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของครูกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 มีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับ “ปานกลาง” อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำของครู คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study leadership of teachers in schools under jurisdiction of the Office of Secondary Educational Service Area 31, 2) to study desirable characteristics of students based on perception of teachers in schools under jurisdiction of the Office of Secondary Educational Service Area 31, and 3) to study relationship between leadership of teachers, and desirable characteristics of students in schools under jurisdiction of the Office of Secondary Educational Service Area 31. The samples were 364 teachers teaching in schools under jurisdiction of the Office of Secondary Educational Service Area 31, during 2013 Academic year. Data were collected by using the Rating Scale with Alpha Coefficient = 0.98 They were analyzed by using the Computer Program. The statistic using for data analysis consisted of the Frequency, Percentage, Mean, Standard Deviation, and Pearson's Correlation Coefficient.

The research findings found that:

1. For leadership of teachers under jurisdiction of the Office of Secondary Educational Service Area 31, in overall, at high level. Considering each aspect, it was in high level ranking in order from high to low were as follows: the role model in teaching, the self development and colleague development, the participation in development, and being the transformational leaders.

2. For desirable characteristics of students based on perception of teachers in schools under jurisdiction of the Office of Secondary Educational Service Area 31, in overall, at high level. Considering each aspect, it was in high level ranking in order from high to low were as follows: being the happy persons, the good persons, and the intelligent persons.

3. For relationship between leadership of teachers, and desirable characteristic of students in schools under jurisdiction of the Office of Secondary Educational Service Area 31, it was positive relationship which was in Moderate level at 0.05 significant level.

Keywords : Teacher Leadership, Students' Desirable Characteristics, office of Secondary Educational Service Area 31.

บทนำ

ปัจจุบันโลกของเรากำลังก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม ตลอดจนความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีหลายประเทศจึงเร่งพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพราะเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของประเทศให้มีความเข้มแข็ง ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่ตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงนี้ จึงมีการปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนให้เยาวชนเติบโตขึ้นเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทย แต่เมื่อเวลาผ่านไป พบว่า [2] สถานการณ์การศึกษาไทยไม่ประสบความสำเร็จตามที่ได้ตั้งไว้ จากผลการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา พบว่า สถานศึกษา ครู นักเรียน ที่ได้มาตรฐานอยู่ในเกณฑ์ที่มีสัดส่วนต่ำ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับพอใช้ โดยเฉพาะคุณภาพของครู

การพัฒนาคุณภาพครูจึงมีความสำคัญอย่างมาก เพราะครูมีบทบาทสำคัญในการสร้างและพัฒนาเยาวชนผู้ซึ่งเป็นอนาคตของชาติให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามเป้าหมายของการศึกษา จากการวิจัย พบว่า ปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลมาก คือ “ภาวะผู้นำ” ทั้งภาวะผู้นำของผู้บริหารทุก ๆ ระดับและของผู้ปฏิบัติงานทุกคนในสถานศึกษาด้วย สุริยรัตน์ พัฒนเกียรติ [9] ศึกษาพบว่า การกระจายภาวะผู้นำไปสู่ครู ส่งผลทางบวกต่อการปฏิรูปการจัดการของสถานศึกษา และภาวะผู้นำของครูยังส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์นักเรียน โดยภาวะผู้นำของครูเป็นสิ่งที่พัฒนามาจากการกระจายภาวะผู้นำ (Distributed Leadership) ซึ่งมีแนวคิดที่ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาไม่ควรเป็นผู้นำเพียงคนเดียวในสถานศึกษา แต่ควรกระจายอำนาจและความรับผิดชอบให้แก่บุคลากรทุกคนอย่างทั่วถึง เมื่อครูมีบทบาทภาวะผู้นำก็จะมีอิทธิพลทางบวกต่อความสามารถในการเปลี่ยนแปลง

ห้องเรียน และการเรียนรู้ของผู้เรียน ก่อให้เกิดการร่วมมือกันทำงาน เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อพัฒนาสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายสอดคล้องกับ อภารัตน์ ราชพัฒน์ [13] ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำของครู พบว่า ลักษณะที่สำคัญของภาวะผู้นำของครูจะประกอบด้วยครูต้องมีการพัฒนาตนเองและเพื่อนครู เป็นแบบอย่างทางการสอนมีส่วนร่วมในการพัฒนา เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง

จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่มุ่งหวังพัฒนาผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างตลอดชีวิต มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์นักเรียน คือ นักเรียนเป็นคนดี คนเก่ง และคนมีความสุข ดังนั้น กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ เน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา [8] มีการพัฒนาระบบการบริหารจัดการ การนำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ระบบการจัดการเรียนการสอน ระบบกิจกรรม มาบูรณาการในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนโดยมีครูเป็นที่ปรึกษาเป็นหลัก ซึ่งจะส่งผลให้สามารถพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นได้ดียิ่งขึ้นเป็นรูปธรรม ซึ่งไพเราะ พุ่มม้น [4] ศึกษาวิจัย การปฏิรูปการเรียนรู้ด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ 4 MAT เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะ ดี เก่ง มีสุข พบว่า การพัฒนาครูและบุคลากร ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนดีขึ้น และคุณลักษณะดี เก่ง มีสุข มีค่าเพิ่มขึ้น ดังนั้นการพัฒนาภาวะผู้นำของครูจึงมีส่วนสำคัญอย่างมากในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์นักเรียน

จากรายงานการพัฒนาระบบการจัดการความรู้ [10] พบว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 มีกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุขในการดำเนินชีวิต มีการพัฒนาบุคลากรโดยเฉพาะครูในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นการอบรมสัมมนา เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การส่งเสริมคุณธรรม

จริยธรรม การจัดอบรมภาวะผู้นำสำหรับครูแกนนำ แต่โดยภาพรวม พบว่า ครูให้ความสนใจอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากเห็นว่าเป็นภาระงานที่เพิ่มขึ้นซึ่งส่งผลให้คุณภาพนักเรียนหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์นักเรียนไม่บรรลุตามเป้าที่วางไว้

จากหลักการและเหตุผลข้างต้น จะเห็นได้ว่าภาวะผู้นำของครูมีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะที่พึงประสงค์นักเรียนเป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของครูกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 เพื่อใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศสำหรับผู้บริหารสถานศึกษานำไปใช้ส่งเสริมความสามารถทางภาวะผู้นำของครูในสถานศึกษาซึ่งจะช่วยให้ครูพัฒนาตนเอง พัฒนางาน และพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนให้มีคุณภาพต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ภาวะผู้นำของครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 31 อยู่ในระดับใด
2. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน ตามการรับรู้ของครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 อยู่ในระดับใด
3. ภาวะผู้นำของครูกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 มีความสัมพันธ์กันหรือไม่ อย่างไร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูที่ปฏิบัติงานที่ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 ปีการศึกษา 2556 โดยมีประชากรรวมจำนวนทั้งสิ้น 3,953 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูที่ปฏิบัติงานที่ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31

ปีการศึกษา 2556 โดยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample size) จากตารางกำหนดขนาดตัวอย่างสำหรับการศึกษาค่าเฉลี่ยของประชากรของ ศิริชัย กาญจนวาสี [7] ที่ความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้ขนาดของ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 364 คน และสุ่มกลุ่มตัวอย่างจากประชากรโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ซึ่งมีขั้นตอน การสุ่ม ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 แบ่งประชากรตามสัดส่วนโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 31 จำนวน 50 โรงเรียน

ขั้นตอนที่ 2 สุ่มกลุ่มตัวอย่างจากประชากรของแต่ละโรงเรียนโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ให้ครอบคลุมทุกโรงเรียนตามสัดส่วนประชากรโดยวิธีจับสลาก

3. รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ (Correlational research)

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) จำนวน 1 ชุด แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับ ภาวะผู้นำของครู มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1) ตรวจสอบความตรง (Validity) ของแบบสอบถาม โดยนำแบบสอบถามไปเสนอผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ตรวจสอบและนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

2) ตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถาม ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่มีความตรง และปรับปรุงแก้ไขตามที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอไว้ไปทดลองใช้ (Try out) กับครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ตอบแบบสอบถาม เพื่อวิเคราะห์ความเที่ยง

(Reliability) ของแบบสอบถามโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.98

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

1) การวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงบรรยาย เพื่อบรรยายคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่างและตัวแปรที่ศึกษาโดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้สถิติดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์สถานของผู้ตอบแบบสอบถามนำไปแจกแจงความถี่ และร้อยละ

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ภาวะผู้นำของครู หาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนตามการรับรู้ของครู หาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2) การวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงอ้างอิง เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของครูกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 โดยการวิเคราะห์ข้อมูลความสัมพันธ์ของตัวแปร โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบ เพียร์สัน

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. สรุปผลการวิจัย

1) ภาวะผู้นำของครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 31 โดยภาพรวมมีการปฏิบัติ/พฤติกรรม/การแสดงออกอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบพบว่า ภาวะผู้นำของครู ทุกองค์ประกอบมีการปฏิบัติ/พฤติกรรม/การแสดงออกอยู่ในระดับมาก โดยองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ การเป็นแบบอย่างทางการสอน รองลงมา คือ การพัฒนาตนเองและเพื่อนครู การมีส่วนร่วมในการพัฒนา และองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การเป็นผู้จัดการเปลี่ยนแปลง

2) คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนตามการรับรู้ของครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 โดยภาพรวม

มีการปฏิบัติ/พฤติกรรม/การแสดงออกอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบ พบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนทุกองค์ประกอบมีการปฏิบัติ/พฤติกรรม/การแสดงออกอยู่ในระดับมาก โดยองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ การมีความสุข รองลงมาคือการเป็นคนดี และองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การเป็นคนเก่ง

3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของครูกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน มีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. อภิปรายผล

1) ภาวะผู้นำของครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 จากผลการวิจัย พบว่า โดยภาพรวมมีการปฏิบัติ/พฤติกรรม/การแสดงออกอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อธิบายได้ว่า ครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 ตระหนักถึงสภาพการศึกษาในปัจจุบันที่ระบบการศึกษา อยู่ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการศึกษาภายใต้ยุทธศาสตร์ของการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552 - 2561) อีกทั้งนโยบายจากต้นสังกัดมีส่วนสำคัญอย่างยิ่ง ที่เป็นแรงขับเคลื่อนให้พัฒนาตนเองอยู่เสมอ และในอนาคตมีแนวโน้มว่าภาวะผู้นำของครูจะต้องเพิ่มมากขึ้นเพราะทุกหน่วยงานจะต้องพัฒนาคุณภาพครูเพื่อรองรับการก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน สอดคล้องกับผลการวิจัยของอารักษ์ราชพัฒน์ [13] ที่ได้ศึกษาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของครู ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ภาวะผู้นำของครูโดยรวมอยู่ในระดับมาก และในรายด้านก็อยู่ในระดับมาก สอดคล้องสุวีรัตน์ พัฒนเขียว [9] ได้ศึกษาเรื่องตัวแบบความสามารถทางภาวะผู้นำของครู ในสถานศึกษา พบว่า ความสามารถทางภาวะผู้นำของครูอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบของภาวะผู้นำของครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 พบว่า องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ การเป็นแบบอย่างทางการสอน

ทั้งนี้อธิบายได้ว่า ครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 31 มีการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคมเป็นสำคัญ พัฒนาและปรับปรุงการสอนโดยเรียนรู้วิธีการและเทคนิคการสอน ที่หลากหลายอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 31 มีการจัดอบรมเกี่ยวกับการพัฒนาการสอนของครูอยู่เสมอ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ภาวะผู้นำของครูด้านการเป็นแบบอย่างทางการสอนอยู่ในระดับมาก และในอนาคตแนวโน้มว่า ภาวะผู้นำของครูด้านการเป็นแบบอย่างทางการสอนจะต้องเพิ่มมากขึ้นอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและเศรษฐกิจที่ส่งผลให้นักเรียนมีความสนใจในการเรียนที่มีความแตกต่างกัน รวมทั้งความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่เป็นตัวกระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นของนักเรียนทำให้ครูต้องมีการพัฒนารูปแบบการสอนที่หลากหลายเพื่อรองรับและส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนที่มากขึ้นในอนาคต สอดคล้องกับผลการวิจัยของอารัตน์ ราชพัฒน์ [13] ที่ได้ศึกษาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำของครูด้านการเป็นแบบอย่างทางการสอน อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน [11] ได้กล่าวถึงหลักของการเป็นครูที่ดี ซึ่งจะต้องมุ่งมั่นวิชาการในการแสวงหาความรู้เพื่อนำไปถ่ายทอดให้แก่ศิษย์ ต้องติดตามความก้าวหน้าของวิชาที่จะถ่ายทอดจากหนังสือ เอกสารวารสารตามสื่อต่าง ๆ ตลอดจนเข้าประชุมเพื่อรับรู้ความคิดใหม่ ๆ ข้อค้นพบที่มีความรู้ทันสมัยต่อเหตุการณ์ต้องเอาใจใส่ และถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องพัฒนาคนให้มีความพร้อม ด้านวิชาการ วิชาชีพ และการดำรงตน สนใจที่จะพัฒนาการสอนให้น่าสนใจ เปลี่ยนแปลงวิถี การสอน รู้จักวิธีถ่ายทอดที่ทำให้ผู้เรียนเข้าใจง่าย สอดคล้องกับวิโรจน์ สารรัตน์ [6] ได้กล่าวถึง ศาสตร์การสอนในศตวรรษที่ 21 จะต้องยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง คำนึงถึงบริบทที่เป็นจริง นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการประเมิน

สร้างบรรยากาศของความร่วมมือ ใช้เครื่องมือและเทคโนโลยีเพื่อให้บรรลุต่อการพัฒนาใช้รูปแบบการสอนที่หลากหลายตามความแตกต่างของผู้เรียน

2) คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนตามการรับรู้ของครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 31 โดยภาพรวมมีการปฏิบัติ / พฤติกรรม / การแสดงออกอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อธิบายได้ว่า นักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 31 อาศัยอยู่ในสังคมที่มีการแข่งขันสูง เนื่องจากบริบทที่ตั้งของจังหวัดที่เป็นศูนย์รวมทางด้านเศรษฐกิจ ด้านคมนาคม ด้านวัฒนธรรม ทำให้นักเรียนเกิดการพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้จะทำให้ตนเองสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข อีกทั้งนโยบายจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 31 ที่ส่งเสริมความสามารถของนักเรียนในด้านต่าง ๆ เช่น การจัดค่ายวิทยาศาสตร์ ค่ายคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งในอนาคตมีแนวโน้มว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนจะต้องเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม เพื่อรองรับการก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน สอดคล้องกับกิตติเมธ ไตรย์บุตร [1] ได้ศึกษาความคาดหวังของครูเกี่ยวกับลักษณะผู้เรียนที่พึงประสงค์ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 กรณีศึกษาโรงเรียนมัธยมวัดเบญจมบพิตร พบว่า ความคาดหวังของครูเกี่ยวกับลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ ณัฏฐพรณีย์ ศรีปานนาถ [12] ได้ศึกษาบทบาทผู้บริหารโรงเรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 พบว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบพบว่า องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การมีความสุข ทั้งนี้อธิบายได้ว่า นักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 31 เป็นบุคคลที่รู้จักดูแลร่างกายให้สมบูรณ์ รู้จักคุณค่า

ของตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเอง มองโลกตามความเป็นจริง ไม่เอนเอียงไปตามอคติใด ๆ รู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย และมีน้ำใจเป็นนักกีฬา อีกทั้งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 พยายามจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น โครงการ To Be Number One การแข่งขันดนตรี นาฏศิลป์ กีฬา อยู่เป็นประจำ และที่สำคัญหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความรู้แก่นักเรียนในเรื่องสุขภาพอนามัย การออกกำลังกายอย่างถูกวิธี การคลายความเครียด การแก้ปัญหาชีวิตในวัยรุ่น และในอนาคตมีแนวโน้มว่าคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน ด้านการมีความสุขจะต้องเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม สอดคล้องกับกิตติเมธ ไตรรัตน์ [1] ได้ศึกษาความคาดหวังของครูเกี่ยวกับลักษณะผู้เรียนที่พึงประสงค์ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 กรณีศึกษาโรงเรียนมัธยมวัดเบญจมบพิตร ผลการวิจัยพบว่า ความคาดหวังของครูเกี่ยวกับลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ด้านมีความสุข อยู่ในระดับ “มาก” สอดคล้องกับ ยุภา สุขอุต [5] ได้ศึกษาคุณลักษณะการเป็นคนดี เก่ง และมีความสุขของนักเรียนที่สำเร็จการศึกษา ระดับชั้นอนุบาล 3 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี พบว่า นักเรียนมีคุณลักษณะการเป็นคนดีและมีความสุขในระดับมาก

3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของครูกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 จากผลการวิจัย พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของครูกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 มีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้อธิบายได้ว่า ถ้าครูให้ความสำคัญกับภาวะผู้นำ แนวโน้มที่จะเกิดขึ้นก็คือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข สอดคล้องกับไพเราะ พุ่มมัน [4] ศึกษาวิจัย การปฏิรูปการเรียนรู้

ด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ 4 MAT เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะดี เก่ง มีสุข ของนักเรียน พบว่า การพัฒนาครูและบุคลากร ส่งผลให้คุณลักษณะดี เก่ง มีสุข มีค่าเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับ Teacher Leadership Exploratory Consortium [15] กล่าวถึงความสำคัญของภาวะผู้นำของครู จะช่วยส่งเสริมให้มีการใช้วิจัยเพื่อปรับปรุง การสอนและการเรียนรู้ของนักเรียน สอดคล้องกับ Agba and Ogaboh [14] ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของครู บรรยายภาคห้องเรียน และผลการเรียนของนักเรียนในกรุงคาราบาร์ ประเทศไนจีเรีย ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำของครูสัมพันธ์กับบรรยายภาคห้องเรียน และผลการเรียนของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยเพื่อการนำไปใช้

1) จากผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 ด้านการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้นครูจึงต้องพยายามพัฒนาดตนเองให้ได้ใช้บทบาทของผู้นำ เพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาการเรียนการสอนในชั้นเรียน โดยมุ่งเน้นที่ความสำเร็จ ในการเรียนรู้ของผู้เรียน และผู้บริหารสถานศึกษาจะใช้วิธีการต่าง ๆ ที่เปิดโอกาสให้ครูได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา เพื่อให้ครูก้าวพ้นจากความสนใจตนเองมาเป็นการทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

2) จากผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนตามการรับรู้ของครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 ด้านการเป็นคนเก่ง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้นผู้บริหารและครูในสถานศึกษาจะต้องส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง สืบค้นข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

3) จากผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำของครูกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวก อยู่ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงให้เห็นว่า ภาวะผู้นำของครูมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน ดังนั้นผู้บริหารควรที่จะสนับสนุนให้ครูมีภาวะผู้นำ ให้มากขึ้น เพื่อเป็นการสนับสนุนและสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ดีให้เกิดขึ้นกับนักเรียน ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาตนเองและเพื่อนครู การเป็นแบบอย่างทางการสอน การมีส่วนร่วมในการพัฒนา และการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของครูกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 ตามการรับรู้ของนักเรียนเพื่อจะสามารถนำผลของงานวิจัยมาใช้ในการยืนยันข้อมูลและนำผลวิจัยในประเด็นที่มีความสอดคล้องกันไปใช้ประโยชน์ได้ในอนาคต

2) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของครูและปัจจัยที่มีผลต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน เพื่อสามารถชี้วางแผนและหาแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำของครู และคุณลักษณะที่พึงประสงค์นักเรียนให้มีคุณภาพต่อไปในอนาคต

3) ควรมีการวิจัยและพัฒนาเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของครูในสถานศึกษา เนื่องจากผลวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำของครู เช่น การมีส่วนร่วมในการพัฒนา การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงนั้น มีส่วนสำคัญอย่างมากในการพัฒนาสถานศึกษา ดังนั้นถ้าผู้วิจัยมีการวิจัยและพัฒนาภาวะผู้นำของครูในสถานศึกษา จะทำให้สถานศึกษามีคุณภาพมากยิ่งขึ้นอันจะส่งผลโดยตรงที่จะทำให้นักเรียนที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนเพิ่มมากยิ่งขึ้นต่อไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- [1] กิตติเมธ ไตรย์บุตร. ความคาดหวังของครูเกี่ยวกับลักษณะผู้เรียนที่พึงประสงค์ตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 กรณีศึกษาโรงเรียนมัธยมวัดเบญจมบพิตร. ภาคนิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา โครงการบัณฑิตศึกษา สถาบันราชภัฏธนบุรี. 2546.
- [2] ณัฏฐ์ทราณีย์ ศรีปานนาค. บทบาทผู้บริหารโรงเรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร. 2554.
- [3] ปาริสา อร่ามเรือง. การพัฒนาตัวบ่งชี้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 2553.
- [4] ไพเราะ พุ่มม้น. รายงานวิจัยการปฏิรูปการเรียนรู้ด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ 4 MAT เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะ ดี เก่ง มีสุขของนักเรียนในโรงเรียนบ้านหนองจิกวัดลานคา วัดพระธาตุ . คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2547.
- [5] ยุภา สุขภูมิต. การศึกษาคุณลักษณะการเป็นคนดี เก่ง และมีความสุขของนักเรียนที่สำเร็จการศึกษา ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. คณะครุศาสตร์. 2548.

- [6] วิโรจน์ สารรัตน์. กระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษา กรณีทัศน์ต่อการศึกษาศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิ์. 2556.
- [7] ศิริชัย กาญจนวาสี. สถิติประยุกต์เพื่อการวิจัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2550.
- [8] สิทธิศักดิ์ ชำปฏี. การพัฒนาระบบการบริหารการจัดการเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 2551.
- [9] สุรรัตน์ พัฒนเอียร. ตัวแบบความสามารถทางภาวะผู้นำครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2552.
- [10] สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 31. การพัฒนาการจัดการความรู้. รายงานการวิจัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 31. 2556.
- [11] สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. **เส้นทางครูมืออาชีพสำหรับครูผู้ช่วย**. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย. 2553.
- [12] สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. **สถานการณ์การศึกษาไทยในเวทีโลก พ.ศ.2556**. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค. 2556.
- [13] อาภารัตน์ ราชพัฒน์. **การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 2554.
- [14] Agba and Ogaboh .Teachers' leadership style, classroom variables and students' academic performance in Calabar metropolis,Nigeria, 1Lecturer, Department of Sociology, University of Calabar, Calabar, Nigeria. 2011.
- [15] Teacher Leadership Exploratory Consortium. **Model Teacher Leader Standards**, February 17, 2010 draft. 2010.